

ทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
โรงเรียนศรีประจันต์ “เมธิประมุข” จังหวัดสุพรรณบุรี
The Democratic Political Attitude
of Sriprachan “Methipramuk” High School Students in Suphan Buri

สรพงษ์ เกิดแก้ว* และ ดร.วัลลภ รัฐฉัตรานนท์**

Soraphong Koetkao and Dr.Wanlop Rathachatraron

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนศรีประจันต์ “เมธิประมุข” จังหวัดสุพรรณบุรี และเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนศรีประจันต์ “เมธิประมุข” จังหวัดสุพรรณบุรี ตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนศรีประจันต์ “เมธิประมุข” จังหวัดสุพรรณบุรี ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ประจำปีการศึกษา 2556 จำนวน 193 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิและวิธีการสุ่มแบบง่าย เก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ได้แก่ ค่าสถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน คำนวณค่าสำคัญทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ครั้งนี้ กำหนดไว้ที่ระดับ 0.05 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนศรีประจันต์ “เมธิประมุข” จังหวัดสุพรรณบุรี มีทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยในระดับสูง จากการทดสอบสมมติฐานพบว่าตัวแปรทางด้าน เพศ และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง มีผลต่อทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ตัวแปรทางด้าน ระดับชั้นที่ศึกษา อาชีพของผู้ปกครอง รายได้ของครอบครัวต่อเดือน และความสนใจข่าวสารการเมืองการปกครอง ไม่มีผลต่อทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตย

คำสำคัญ: ทัศนคติทางการเมือง, ประชาธิปไตย, นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

Abstract

The objectives of this research were to study the level of the democratic political attitude of Sriprachan “Methipramuk” high school students in Suphan Buri and to determine factors affected their the democratic political attitude. The samples composed of 193 Sriprachan “Methipramuk” high school students in Suphan Buri. Proportional stratified random sampling and simple random sampling method were end. The data were collected by using questionnaires and analyzed by using the packaging computer program. Statistical tools employed in data analysis and presented through Percentage, Mean,

* นิสิต หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์; Email: soraphong_kk@hotmail.com

** รองศาสตราจารย์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Standard Deviation, t-test, One-Way ANOVA and Pearson Product-Moment Correlation Coefficient. The level of significance for statistical testing was 0.05. The research findings are as follow. The level of attitudes of Sriprachan “Methipramuk” high school students in Suphan Buri was high. According to the hypothesis is testing, gender and political participation caused difference in the attitudes. However, level of education, occupation of parent, family income per month and interesting in political information did not caused any difference in the attitudes.

Key Word: Democratic, Political Attitude, High School Students

บทนำ

การเมืองมีความสำคัญต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนทุกคน เพราะการเมืองเป็นการจัดการนโยบายสาธารณะให้ทุกคนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข การเมืองจะประสานผลประโยชน์และทรัพยากรในสังคม ดังนั้นประชาชนจึงต้องมีส่วนร่วมในการเมืองให้มากที่สุดเพราะการเมืองมีผลกระทบโดยตรงต่อวิถีชีวิตของประชาชน นับตั้งแต่ปี พุทธศักราช 2475 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน ประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศไทยโดยเริ่มจากพระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช 2475 จนถึงฉบับปัจจุบันคือรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 รวมเป็นรัฐธรรมนูญ 18 ฉบับ

การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เป็นระบบการเมืองที่ให้ความสำคัญกับประชาชนในการมีส่วนร่วมในการจัดการปกครอง ให้เสรีภาพ ความเสมอภาคและความยุติธรรมกับประชาชนทุกคนอย่างเท่าเทียมกันตามกฎหมาย โดยใช้หลักเสียงข้างมากในการพิจารณาสิ่งต่างๆ แต่ต้องเคารพเสียงข้างน้อยด้วย ทั้งนี้เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนทั้งประเทศเป็นสำคัญ การให้ความหมายของการเมืองของแต่ละบุคคลย่อมแตกต่างกันไปซึ่งขึ้นอยู่กับประสบการณ์ การรับรู้ความเข้าใจหรือกระบวนการการกล่อมเกลாதงสังคมของแต่ละบุคคล บุคคลที่เติบโตมาภายใต้สิ่งแวดล้อมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย จะมีความเชื่อว่าการเมืองเป็นเรื่องของประชาชน อำนาจอธิปไตยที่แท้จริงเป็นของประชาชน ผู้ใช้อำนาจทางการเมืองต้องได้รับฉันทานุมัติจากประชาชน การใช้อำนาจทางการเมืองต้องเป็นไปตามความต้องการของประชาชนเพื่อตอบสนองประโยชน์สุขของประชาชน ประชาชนมีอำนาจสูงสุดในการกำหนดหรือสามารถถอดถอนผู้ปกครองได้ บุคคลที่มีความเชื่อเช่นนี้จะมีทัศนคติที่ดีและมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับสูง ระบบการเมืองที่ดีนั้นจะช่วยส่งเสริมให้ประชาชนมีวิถีชีวิตที่ดี ประชาชนจะต้องอยู่กับการเมืองตลอดไปจึงต้องช่วยกันทำให้การเมืองดีขึ้น โดยต้องให้ความสนใจการเมือง ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม ติดตามข่าวสารทางการเมือง แสดงความคิดเห็นทางการเมือง ใช้สิทธิเลือกตั้งพรรคการเมืองที่มีนโยบายดี โปร่งใส ชัดเจน มีธรรมาภิบาล ใช้สิทธิในการถอดถอนและตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล รวมไปถึงการลงสมัครเข้ารับการเลือกตั้งในตำแหน่งทางการเมือง เป็นต้น

ทัศนคติทางการเมืองที่ดีนั้นต้องเริ่มมาจากรากฐานตั้งแต่วัยเด็กและสั่งสมมากระทั่งวัยผู้ใหญ่ โรงเรียนเป็นอีกสถาบันที่สำคัญในการปลูกฝังทัศนคติทางการเมืองที่ดีต่อเยาวชนของชาติ สร้างความเจริญเติบโตของประชาธิปไตยโดยยึดหลักความมีเหตุผลและยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างจากผู้อื่น ทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของเยาวชนเหล่านี้ จะเป็นข้อมูลที่สำคัญในการนำมาพัฒนาความเป็นประชาธิปไตยของประเทศไทยให้ประสบผลสำเร็จได้อย่างสมบูรณ์และมั่นคงต่อไปในอนาคต

สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิจัยถึงทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนศรีประจันต์ “เมธิประมุข” จังหวัดสุพรรณบุรี เหตุผลที่เลือกทำการวิจัยกับกลุ่มประชากรที่เป็นนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เนื่องจากเป็นวัยที่กำลังจะก้าวเข้าสู่การเป็นนิสิตนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาและตามกฎหมายได้บัญญัติให้ผู้ที่มิอายุ 18 ปีบริบูรณ์ มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งได้ อีกประการหนึ่งที่เลือกโรงเรียนศรีประจันต์ “เมธิประมุข” จังหวัดสุพรรณบุรี เนื่องจากเป็นโรงเรียนประจำอำเภอมีการผสมผสานระหว่างสังคมเมืองและสังคมชนบท มีความหลากหลายของอาชีพผู้ปกครอง ซึ่งเป็นหนึ่งในตัวแปรอิสระที่ผู้วิจัยสนใจ ดังนั้นผู้วิจัยจึงเล็งเห็นถึงความเหมาะสมที่จะทำการวิจัยกลุ่มประชากรดังกล่าว โดยจะศึกษาเกี่ยวกับตัวแปรที่มีความเกี่ยวข้องกับทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของตัวอย่างเพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทยให้มีความเจริญและมีเสถียรภาพอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนศรีประจันต์ “เมธิประมุข” จังหวัดสุพรรณบุรี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนศรีประจันต์ “เมธิประมุข” จังหวัดสุพรรณบุรี

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนศรีประจันต์ “เมธิประมุข” จังหวัดสุพรรณบุรี โดยศึกษาถึงปัจจัยด้านบุคคล และปัจจัยด้านประสบการณ์ทางการเมือง ที่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนศรีประจันต์ “เมธิประมุข” จังหวัดสุพรรณบุรี ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ประจำปีการศึกษา 2556 จำนวน 371 คน จากข้อมูลข้างต้นผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของตัวอย่างตามหลักการคำนวณของ Yamane (1967: 886) ได้เท่ากับ 193 คน ทั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิอย่างเป็นสัดส่วน และทำการคัดเลือกตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มอย่างง่ายด้วยวิธีการจับฉลากหมายเลขจากทะเบียนรายชื่อ โดยการใช้แบบสอบถามกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนศรีประจันต์ “เมธิประมุข” จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งแบ่งเนื้อหาของแบบสอบถามออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนแรก เป็นแบบสอบถามที่เกี่ยวกับปัจจัยด้านบุคคลของตัวอย่าง ซึ่งเป็นตัวแปรอิสระ ได้แก่ เพศ ระดับชั้นที่ศึกษา อาชีพของผู้ปกครอง และรายได้ของครอบครัวต่อเดือน ส่วนที่สอง เป็นแบบสอบถามที่เกี่ยวกับปัจจัยด้านประสบการณ์ทางการเมือง ได้แก่ ความสนใจข่าวสารการเมืองการปกครอง และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง เป็นหัวข้อใหญ่ ซึ่งในแต่ละหัวข้อใหญ่จะมีข้อย่อย โดยคำนวณหาค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.897 ส่วนที่สาม เป็นแบบสอบถามที่เกี่ยวกับทัศนคติที่มีต่อการเมืองแบบประชาธิปไตยของไทย โดยใช้แบบสอบถามตามมาตรวัดแบบ Likert's Scale และลักษณะคำถามจะมีทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ โดยคำนวณหาค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.839

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ค่าสถิติร้อยละ (Percentage) ใช้อธิบายลักษณะทั่วไปของตัวอย่างที่วิจัย
2. ค่าเฉลี่ย (Mean) ใช้อธิบายปัจจัยด้านประสบการณ์ทางการเมือง และทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตย
3. ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของตัวอย่าง 2 กลุ่ม ใช้การทดสอบค่าที (t-test)

4. ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของตัวอย่างตั้งแต่ 3 กลุ่ม ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) และทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีของ Fisher's Least Significance Difference: LSD)

5. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product-Moment Correlation Coefficient) ใช้ทดสอบความสัมพันธ์ปัจจัยด้านประสบการณ์ทางการเมืองกับทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตย

6. คำนัยสำคัญทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ครั้งนี้ กำหนดไว้ที่ระดับ 0.05

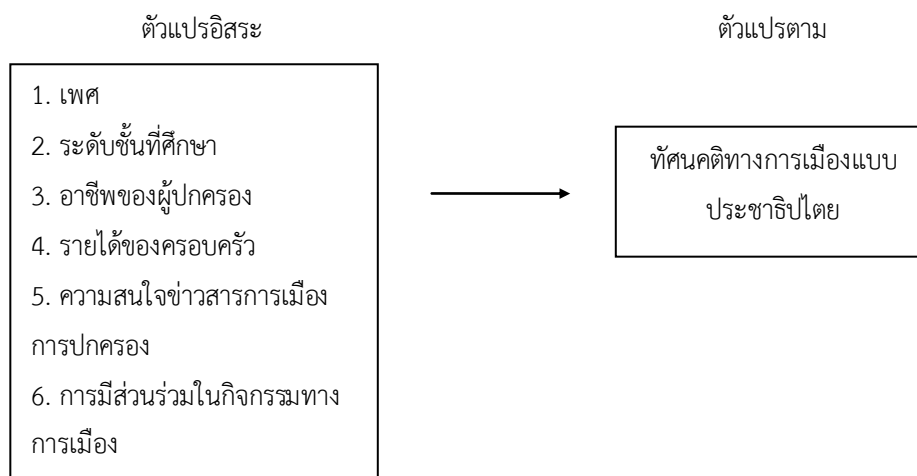
จากการศึกษาผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ได้มีผู้ทำวิจัยในส่วนที่เกี่ยวข้องไว้ดังนี้

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปร

ตัวแปร	มีผล	ไม่มีผล
เพศ	1. ปณิธิ สุวรรณปิณฑะ (2546) 2. วันชัย สอนศิริ (2546) 3. ชโลบล ชัยนิคม (2551) 4. ดนัย สมมุติ (2552)	1. เนตรนภา นามล (2538) 2. สุนัส ฤกษ์สมโภชน์ (2549) 3. มานพ จิตตธร (2552)
ระดับชั้นที่ศึกษา	1. เนตรนภา นามล (2538)	1. พ.ท.ธีระ แก้วแดง (2546)
ระดับชั้นที่ศึกษา	2. ร.อ.นภาพล อัครนิทัต (2548)	2. ปณิธิ สุวรรณปิณฑะ (2546) 3. สุนัส ฤกษ์สมโภชน์ (2549) 4. ดนัย สมมุติ (2552)
อาชีพของผู้ปกครอง	-	1. พ.ท.ธีระ แก้วแดง (2546) 2. ร.อ.นภาพล อัครนิทัต (2548) 3. สุนัส ฤกษ์สมโภชน์ (2549)
รายได้ของครอบครัว	1. ร.ต.อ.สุรพงษ์ สายวงศ์ (2544)	1. เนตรนภา นามล (2538) 2. พ.ท.ธีระ แก้วแดง (2546) 3. วันชัย สอนศิริ (2546) 4. ร.อ.นภาพล อัครนิทัต (2548) 5. สุนัส ฤกษ์สมโภชน์ (2549) 6. ดนัย สมมุติ (2552) 7. มานพ จิตตธร (2552)
ความสนใจข่าวสาร	1. เนตรนภา นามล (2538)	1. พ.ท.ธีระ แก้วแดง (2546)
การเมืองการปกครอง	2. ดนัย สมมุติ (2552)	2. ปณิธิ สุวรรณปิณฑะ (2546) 3. ร.อ.นภาพล อัครนิทัต (2548) 4. สุนัส ฤกษ์สมโภชน์ (2549) 5. ชโลบล ชัยนิคม (2551) 6. มานพ จิตตธร (2552)
การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง	1. เนตรนภา นามล (2538) 2. พ.ท.ธีระ แก้วแดง (2546) 3. สุนัส ฤกษ์สมโภชน์ (2549)	1. ปณิธิ สุวรรณปิณฑะ (2546)

จากการตรวจสอบแนวความคิดเกี่ยวกับทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย เพื่อใช้ในการวิจัยครั้งนี้ โดยมีรายละเอียดดังนี้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปของตัวอย่าง

1. เพศของตัวอย่าง พบว่า ตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 141 คน คิดเป็นร้อยละ 73.1 และเป็นเพศชาย จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 26.9

2. ระดับชั้นที่ศึกษาของตัวอย่าง พบว่า ตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ส่วนใหญ่เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 43.0 รองลงมาเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 30.1 และน้อยที่สุดเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 26.9

3. อาชีพของผู้ปกครองของตัวอย่าง พบว่า ตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ส่วนใหญ่ผู้ปกครองประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป จำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 39.4 รองลงมาคือเกษตรกร จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 32.6 ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว-ค้าขาย จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 21.8 และน้อยที่สุดประกอบอาชีพข้าราชการ-รัฐวิสาหกิจ จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 6.2

4. รายได้ของครอบครัวต่อเดือนของตัวอย่าง พบว่า ตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ส่วนใหญ่มีรายได้ของครอบครัวต่อเดือนไม่เกิน 15,000 บาท จำนวน 135 คน คิดเป็นร้อยละ 69.9 รองลงมาคือมีรายได้ของครอบครัวต่อเดือน 15,001-30,000 บาท จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 22.3 และน้อยที่สุดมีรายได้ของครอบครัวต่อเดือน 30,001 บาทขึ้นไป จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 7.8

5. ความสนใจข่าวสารการเมืองการปกครองของตัวอย่าง พบว่า มีระดับความสนใจปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 1.87 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ประเด็นที่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ให้ความสนใจมากที่สุด คือ ท่านรับชมข่าวสารด้านการเมืองการปกครองทางโทรทัศน์ (ข้อ 1) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ 2.24 รองลงมา คือ ท่านรับชมข่าวสารด้านการเมืองการปกครองทางหนังสือพิมพ์ (ข้อ 3) มีค่าเฉลี่ย 2.03 ส่วนประเด็นที่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ให้ความสนใจน้อยที่สุด คือ ท่านรับชมข่าวสารด้านการเมืองการปกครองทางวิทยุ (ข้อ 2) มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ 1.64

6. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองของตัวอย่าง พบว่า มีระดับความสนใจปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 1.88 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ประเด็นที่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ให้ความสนใจมากที่สุด คือ ท่านคิดว่าการมีส่วนร่วมในทางการเมืองเป็นเรื่องสำคัญและอยู่ในความรับผิดชอบของเราทุกคน (ข้อ 15) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ 2.06 รองลงมา คือ ท่านได้รับทราบและเข้าใจนโยบายการบริหารงานขององค์กรปกครองท้องถิ่นของท่าน (ข้อ 13) มีค่าเฉลี่ย 1.88 ส่วนประเด็นที่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ให้ความสนใจน้อยที่สุด คือ ท่านเคยเข้าร่วมรับฟังการอภิปรายหรือการหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตของท่าน (ข้อ 12) มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ 1.78

7. ทศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของตัวอย่าง พบว่า มีระดับความสนใจสูง โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.87 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ประเด็นที่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย มีทัศนคติอยู่ในระดับสูงที่สุด คือ ผู้นำประเทศที่ดีควรเป็นผู้นำที่มีความรู้คู่คุณธรรม (ข้อ 5) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ 4.39 รองลงมาคือ การให้การศึกษาที่ดีกับประชาชนทำให้ประชาธิปไตยพัฒนา (ข้อ 7) มีค่าเฉลี่ย 4.26 และพบว่า ประเด็นที่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย มีทัศนคติอยู่ในระดับต่ำที่สุด คือ การปฏิวัติ รัฐประหาร เป็นการกระทำที่จำเป็นเมื่อไม่สามารถหาทางออกอื่นได้ (ข้อ 17) มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ 2.53

ผลการทดสอบสมมติฐาน

จากการทดสอบสมมติฐานที่ตั้งไว้ 6 สมมติฐาน ผลปรากฏว่าเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ 2 สมมติฐาน ได้แก่ เพศ และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง และไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ 4 สมมติฐาน ได้แก่ ระดับชั้นที่ศึกษา อาชีพของผู้ปกครอง รายได้ของครอบครัวต่อเดือน และความสนใจข่าวสารการเมืองการปกครอง ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

สมมติฐานที่ 1 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีเพศต่างกัน มีทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยแตกต่างกัน ผลที่ได้จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีเพศต่างกัน มีทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงให้เห็นว่า เพศมีผลต่อระดับทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

โดยการวิจัยในครั้งนี้ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเพศหญิง จำนวน 141 คน คิดเป็นร้อยละ 73.1 และเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเพศชาย จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 26.9 ค่าเฉลี่ยของทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเพศหญิงอยู่ที่ 98.5887 และค่าเฉลี่ยของทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเพศชายอยู่ที่ 91.6538 โดยค่าเฉลี่ยของทัศนคติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเพศหญิงมีค่าสูงกว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเพศชาย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะปัจจุบันเพศหญิงและเพศชายมีสิทธิเท่าเทียมกันตามกฎหมาย เพศหญิงมีความสนใจและตื่นตัวในเรื่องการเมืองเพิ่มมากขึ้น

สมมติฐานที่ 2 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีระดับชั้นที่ศึกษาต่างกัน มีทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยแตกต่างกัน ผลที่ได้จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีระดับชั้นที่ศึกษาต่างกัน มีทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

แสดงให้เห็นว่า ระดับชั้นที่ศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายไม่มีผล หรือมีอิทธิพลต่อทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ทั้งนี้เพราะนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4, 5 และ 6 อยู่ในวัยที่ใกล้เคียงกัน การอบรมกล่อมเกลากิจการทางการเมืองผ่านสถาบันต่างๆ ของสังคมมาในลักษณะใกล้เคียงกัน รวมทั้งอิทธิพลของสื่อมวลชนที่เข้าถึงได้ง่ายและมีลักษณะเปิดกว้าง ทำให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4, 5

และ 6 ถึงจะแตกต่างกันปีการศึกษา แต่ก็อยู่ในวัยที่ใกล้เคียงกันอย่างมากจึงทำให้ระดับชั้นที่ศึกษา ไม่มีผลทำให้เกิดทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยที่ แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 3 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีอาชีพของผู้ปกครองต่างกัน มีทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยแตกต่างกัน ผลที่ได้จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีอาชีพของผู้ปกครองต่างกัน มีทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

แสดงให้เห็นว่า อาชีพของผู้ปกครอง ไม่มีผลหรือมีอิทธิพลต่อความคิด ความรู้สึก ที่มีต่อทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ทั้งนี้เพราะการนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายได้ผ่านกระบวนการอบรมกล่อมเกลากิจการการเมืองจากสถาบันการศึกษาของไทยที่มีหลักสูตรสอดคล้องกับนโยบายส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตยของรัฐบาลจึงทำให้การพัฒนาทางความคิดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเป็นไปตามความประสงค์ของสถาบันการศึกษา ดังนั้นความแตกต่างกันของอาชีพของผู้ปกครอง จึงไม่มีผลทำให้เกิดทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยที่ แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 4 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีรายได้ของครอบครัวต่อเดือนต่างกัน มีทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยแตกต่างกัน ผลที่ได้จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีรายได้ของครอบครัวต่อเดือนต่างกัน มีทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

แสดงให้เห็นว่า รายได้ของครอบครัวต่อเดือนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ไม่มีผลหรือมีอิทธิพลต่อทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ทั้งนี้เพราะนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายยังอยู่ในวัยเรียนไม่ต้องรับผิดชอบต่อการหารายได้ของครอบครัว ผู้ปกครองเป็นผู้จัดหาค่าใช้จ่ายประจำวันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายให้เพียงพอและสมควรแก่ฐานะการเป็นนักเรียนอยู่แล้ว ดังนั้นความแตกต่างกันของรายได้หรือฐานะของครอบครัว จึงไม่มีผลทำให้เกิดทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยที่ แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 5 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีความสนใจข่าวสารการเมืองการปกครองต่างกัน มีทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยแตกต่างกัน ผลที่ได้จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีความสนใจข่าวสารการเมืองการปกครองต่างกัน มีทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ทั้งนี้ อาจมาจากข่าวสารทางการเมืองการปกครองในปัจจุบันส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นการนำเสนอข้อเท็จจริงที่ปรากฏเท่านั้น การทำหน้าที่วิเคราะห์วิจารณ์ หรือการเปรียบเทียบข้อมูลต่างๆ ในลักษณะที่เป็นกลางยังมีไม่มากพอที่จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแนวคิด ความเชื่อ หรือทัศนคติของผู้รับข้อมูลข่าวสารนั้นๆ ได้

สมมติฐานที่ 6 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองต่างกัน มีทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยแตกต่างกัน ผลที่ได้จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองต่างกัน มีทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยลักษณะความสัมพันธ์ของทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง ไปในทิศทางเดียวกัน และอยู่ในระดับต่ำ (0.176)

แสดงให้เห็นว่าการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมากเท่าใด ก็จะส่งผลให้ทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีมากยิ่งขึ้น การได้รับการศึกษาอบรมเรื่องการปกครองระบอบประชาธิปไตยจากโรงเรียนเป็นภาคทฤษฎี แต่การเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบต่างๆ นั้นเป็นการได้รับประสบการณ์ทางตรง ซึ่งจะทำให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปกครองระบอบ

ประชาธิปไตยได้ดียิ่งขึ้น ดังนั้น การเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจึงมีความสัมพันธ์กับทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

สรุป กระบวนการอบรมกล่อมเกลามาจากสถาบันต่างๆ ในสังคม บางปัจจัยจำเป็นต้องมีการส่งเสริมให้มากขึ้นในทิศทางที่ถูกต้อง เช่น การได้รับการศึกษาอบรมในเรื่องการปกครองระบอบประชาธิปไตย ความสนใจข่าวสารการเมืองการปกครอง การเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง สิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้อย่างมีคุณภาพ และมีทิศทางที่ถูกต้องทุกสถาบันในสังคมไทยต้องร่วมมือกันส่งเสริมให้เป็นรูปธรรมเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้มีทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยที่ถูกต้อง มีคุณภาพ มีประโยชน์ต่อตนเอง และสังคม ดังนั้นปัจจัยด้านประสบการณ์ทางการเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจึงมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมให้เกิดทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตย

อภิปรายผล

ผลการวิจัยสรุป ได้ดังนี้

1. เพศของตัวอย่าง พบว่า ตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 141 คน คิดเป็นร้อยละ 73.1 และเป็นเพศชาย จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 26.9
2. ระดับชั้นที่ศึกษาของตัวอย่าง พบว่า ตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ส่วนใหญ่เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 43.0 รองลงมาเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 30.1 และน้อยที่สุดเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 26.9
3. อาชีพของผู้ปกครองของตัวอย่าง พบว่า ตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ส่วนใหญ่ผู้ปกครองประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป จำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 39.4 รองลงมาคือเกษตรกร จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 32.6 ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว-ค้าขาย จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 21.8 และน้อยที่สุดประกอบอาชีพข้าราชการ-รัฐวิสาหกิจ จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 6.2
4. รายได้ของครอบครัวต่อเดือนของตัวอย่าง พบว่า ตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ส่วนใหญ่มีรายได้ของครอบครัวต่อเดือนไม่เกิน 15,000 บาท จำนวน 135 คน คิดเป็นร้อยละ 69.9 รองลงมาคือมีรายได้ของครอบครัวต่อเดือน 15,001-30,000 บาท จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 22.3 และน้อยที่สุดมีรายได้ของครอบครัวต่อเดือน 30,001 บาทขึ้นไป จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 7.8
5. ความสนใจข่าวสารการเมืองการปกครองของตัวอย่าง พบว่า มีระดับความสนใจปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 1.87
6. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองของตัวอย่าง พบว่า มีระดับความสนใจปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 1.88
7. ทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของตัวอย่าง พบว่า มีระดับความสนใจสูง โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.87

ผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีเพศต่างกัน มีทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยแตกต่างกัน จากการตรวจสอบสมมติฐาน พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีเพศต่างกัน มีทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยแตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 2 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีระดับชั้นที่ศึกษาต่างกัน มีทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยแตกต่างกัน จากการตรวจสอบสมมติฐาน พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีระดับชั้นที่ศึกษาต่างกัน มีทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 3 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีอาชีพของผู้ปกครองต่างกัน มีทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยแตกต่างกัน จากการตรวจสอบสมมติฐาน พบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีอาชีพของผู้ปกครองต่างกัน มีทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 4 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีรายได้ของครอบครัวต่อเดือนต่างกัน มีทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยแตกต่างกัน จากการตรวจสอบสมมติฐาน พบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีรายได้ของครอบครัวต่อเดือนต่างกัน มีทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 5 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีความสนใจข่าวสารการเมืองการปกครองต่างกัน มีทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยแตกต่างกัน จากการตรวจสอบสมมติฐาน พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีความสนใจข่าวสารการเมืองการปกครองต่างกัน มีทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 6 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองต่างกัน มีทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยแตกต่างกัน จากการตรวจสอบสมมติฐาน พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองต่างกัน มีทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยแตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากผลการวิจัย พบว่า ระดับทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนศรีประจันต์ “เมธีประมุข” จังหวัดสุพรรณบุรี อยู่ในระดับสูง แต่อาจจะเป็นไปในเชิงปริมาณ และไม่สามารถตรวจสอบคุณภาพอย่างแท้จริงได้ ดังนั้น เพื่อส่งเสริมทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายซึ่งเป็นเยาวชนกลุ่มใหญ่ของสังคมไทยให้มีทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพควบคู่กันไป โดยเยาวชนผู้เป็นทรัพยากรบุคคลอันมีค่าของประเทศชาติเหล่านี้จะเป็นส่วนสำคัญที่จะสร้างความเจริญให้กับประเทศชาติต่อไปในอนาคต ดังนั้น สถาบันต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องต้องร่วมมือกันอย่างแท้จริง ในการเสริมสร้างทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยอย่างถูกต้องให้เกิดขึ้นแก่เยาวชนไทยเหล่านี้ ผู้วิจัยขอแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะดังนี้

1. สถาบันครอบครัวควรส่งเสริมให้สมาชิกในครอบครัวสนใจข่าวสารการเมืองการปกครองให้มากขึ้น นอกจากนี้ควรนำประเด็นสำคัญทางการเมืองมาเป็นหัวข้อในการสนทนาภายในครอบครัวแล้วเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนในครอบครัวได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ เพื่อให้เยาวชนไทยเริ่มเรียนรู้เรื่องเกี่ยวกับการเมืองในขั้นต้นที่สามารถนำไปสานต่อในสถานศึกษา เพื่อให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อการปกครองแบบประชาธิปไตย

2. สถานศึกษาควรส่งเสริมให้เยาวชนไทยมีความสนใจข่าวสารการเมืองการปกครองจากสื่อต่าง ๆ แล้วนำข้อมูลเหล่านี้มาร่วมกันวิเคราะห์ วิพากษ์ภายในชั้นเรียน โดยอาจจะบรรจุอยู่ในหลักสูตรการเรียนการสอนตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นถึงตอนปลายหรือเทียบเท่า เพื่อให้ประเด็นการเมืองการปกครองอยู่ในความสนใจของเยาวชนไทยอย่างต่อเนื่อง อันจะส่งผลให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อการปกครองแบบประชาธิปไตย

3. สื่อมวลชนควรให้ความสำคัญในการให้ความรู้และเสริมสร้างทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยที่ดีให้กับเยาวชน โดยการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร ข้อเท็จจริงต่างๆ การวิเคราะห์ที่มีเหตุผลเชื่อถือได้ รวมทั้งการส่งเสริมให้เยาวชนมีส่วนร่วมผ่านทางรายการต่างๆ เพื่อนำไปสู่ทัศนคติทางการเมืองที่ถูกต้องต่อไปในอนาคต

4. สถาบันทางการเมืองควรส่งเสริมแนวคิดเรื่องความรู้คุณธรรม ส่งเสริมให้เยาวชนมีความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปกครองแบบประชาธิปไตย จัดกิจกรรมให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง รมรณรงค์ให้นักการเมืองประพฤติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีต่อเยาวชน สิ่งเหล่านี้จะเป็นการส่งเสริมให้เยาวชนมีทัศนคติที่ดีต่อการเมืองไทย

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะกรณีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนศรีประจันต์ “เมธีประมุข” จังหวัดสุพรรณบุรีเท่านั้น ไม่สามารถอธิบายทัศนคติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายทั้งหมดได้ ในการวิจัยครั้งต่อไปควรเป็นการศึกษาเปรียบเทียบนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายทั่วประเทศซึ่งจะให้ความชัดเจนได้มากยิ่งขึ้น

2. การวิจัยในครั้งต่อไปควรมีการศึกษาตัวแปรอิสระอื่นๆ เพิ่มเติมเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์มากขึ้น เช่น การอบรมกล่อมเกลางานการเมือง ความรู้เกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย หรือความรู้สึกมีสมรรถนะทางการเมือง เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- ชโลบล ชัยนิคม. 2551. **ทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของปลัดเทศบาล**. การศึกษาค้นคว้าอิสระ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ดนัย สมมุติ. 2552. **ทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ของนิสิตปริญญาตรี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์**. การศึกษาค้นคว้าอิสระ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ธีระ แก้วแดง. 2546. **ทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตย: ศึกษาเฉพาะกรณีนักศึกษาวิชาทหารในจังหวัดราชบุรี**. การศึกษาค้นคว้าอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นภาพล อัครนิพัทธ์. 2548. **ทัศนคติของนักเรียนนายเรืออากาศ ต่อประชาธิปไตยในประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เนตรนภา นาผล. 2538. **ทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตย: ศึกษาเฉพาะกรณีนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ปณิธิ สุวรรณปิณฑะ. 2546. **ทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของเยาวชนในสถานสงเคราะห์: ศึกษากรณีบ้านปากเกร็ดและราชวิถี**. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- มานพ จิตตธร. 2552. **ทัศนคติของนิสิตปริญญาโท สาขา รัฐศาสตร์ (ภาคพิเศษ) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน ต่อความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ในระบบการเมืองไทย**. การศึกษาค้นคว้าอิสระ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วันชัย สอนศิริ. 2546. **ทัศนคติของทนายความต่อบทบาทการปฏิรูปทางการเมือง**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วัลลภ รัฐฉัตรานนท์. 2556. **วิธีและเทคนิคในการวิจัยทางรัฐศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สมาธรรม.

สุนัน ฤกษ์สมโภชน์. 2549. **ทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักเรียนมัธยมศึกษาช่วงชั้นที่ 4 ในเขตพื้นที่การศึกษาเขต 1 กรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สุรพงษ์ สายวงศ์. 2544. **ทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตย: ศึกษาเฉพาะกรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจกองปราบปราม**. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

Yamane, T. 1967. **Statistics: An Introductory Analysis**. New York: Harper and Row.